

SOROSA
FONDS
LATVIJA

**LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU ATTIEKSME PRET
SEKSUĀLAJĀM MINORITĀTĒM:
DIMENSIJAS UN «TEMPERATŪRA»**

Rīga, 2006

Pētījuma autors: **Viktors Makarovs**, MS (Pol.Sc.), Ph.D. cand., biedrība Dialogi.lv

Pētījuma koordinatore: Liesma Ose, biedrība Dialogi.lv

Dati: SKDS, Ieva Strobe

Ieteikumu autori: nodibinājuma Sorosa fonds – Latvija, biedrību Dialogi.lv un Mozaīka pārstāvji Andris Aukmanis, Liesma Ose, Lāris Grava.

Pētījumu finansē Sorosa fonds – Latvija

SATURS

IEVADS.....	4
<i>Kāpēc vajadzīgs šāds pētījums?</i>	4
<i>Pateicības</i>	4
<i>Kas tieši tika izpētīts?</i>	4
1. svarīgā piezīme: <i>Tieši kādas seksuālas minoritātes tiek minētas pētījumā?</i>	5
2. svarīgā piezīme: <i>Kas ir aizspriedums par homoseksualitāti, un kas nav aizspriedums?</i>	6
PĒTĪJUMA GALVENIE SECINĀJUMI.....	6
IETEIKUMI.....	8
Politikas veidotājiem.....	8
Izglītības iestādēm.....	8
Plašsaziņas līdzekļiem.....	8
NVO.....	8
Ikvienam cilvēkam.....	9
PĒTĪJUMA REZULTĀTI.....	10
<i>Cik iecietīga ir sabiedrības attieksme pret homoseksuāliem cilvēkiem un pret homoseksuālu dzīvesveidu?</i>	10
Attieksme pret gejiem un lesbietēm, izmantojot ciparu uz termometra skalas.....	10
Vairākums nosoda homoseksuālu dzīvesveidu, bet nenosoda homoseksuālos cilvēkus.....	11
Kāda ir attieksme pret gejiem un lesbietēm ikdienas dzīvē?.....	12
Homoseksualitāte kā politisks jautājums.....	13
Vai gejiem un lesbietēm jācenšas „pievērst sev uzmanību”?.....	13
<i>Kādi ir sabiedrības priekšstati par homoseksualitāti un homoseksuāļiem cilvēkiem?</i>	14
Kas ir homoseksualitāte?.....	14
Kādi ir priekšstati par homoseksuāliem cilvēkiem?.....	15
Kas ietekmē priekšstatus par seksuālajām minoritātēm?.....	17
Homoseksuāls bērns ģimenē: ko darīt?.....	18
<i>Cik plašs ir sabiedrības atbalsts dažādām prasībām, ko izvirza gan LGBT pārstāvji, gan homoseksualitātes oponenti?</i>	18
Nesodīt, neizolēt, bet ārstēt?.....	19
Vai atzīt homoseksuālu ģimeni?.....	19
Vienādas tiesības darba tirgū – atbalsts ar nelielu pārsvaru.....	20
<i>Ar kādām sociālām vērtībām un sociāliem faktoriem ir saistītas attieksmes pret seksuālajām minoritātēm?</i>	20
Vai ticīgie cilvēki ir neiecietīgāki pret seksuālajām minoritātēm?.....	20
Kādas vēl vērtības ietekmē attieksmi pret homoseksualitāti?.....	22
SECINĀJUMS: NO NEIECIETĪBAS UN NEIZPRATNES - UZ DIALOGU?.....	24

IEVADS

KĀPĒC VAJADZĪGS ŠĀDS PĒTĪJUMS?

Kopš 2005. gada vasaras Latvijas sabiedrībā tiek aktīvi diskutēti jautājumi, kas saistīti ar homoseksuāli orientētu cilvēku – geju un lesbiešu – vietu sabiedrībā. LGBT (geju, lesbiešu, biseksuāļu un transpersonu) pārstāvji norāda uz sabiedrības netaisnīgo attieksmi un diskrimināciju attiecībā pret cilvēkiem ar atšķirīgu seksuālu orientāciju.

Jautājums ir aktualizēts, taču kādas būs tā apspriešanas sekas Latvijas sabiedrībā? Lielā mērā atbilde uz šo jautājumu būs atkarīga no pašas sabiedrības attieksmes pret gejiem un lesbietēm. Ignorance saistībā ar sabiedrības vērtībām un attieksmēm, to nepareiza interpretācija vai ļaunprātīga manipulēšana ved uz neiecietību, konfliktu un diskrimināciju. Apzinoties un atzīstot sabiedriskās domas ainu, kāda lai tā nebūtu, var spert soli uz iecietību un demokrātisku dialogu. Tieši ar šo nolūku – apzināt gan problēmas, gan sabiedrībā esošos resursus to risināšanai, tika veikts biedrības dialogi.lv pētījums par Latvijas sabiedrības attieksmi pret gejiem un lesbietēm.

Lai iecietības veicināšanas darbs būtu efektīvs, jāapzina neiecietības un aizspriedumu dimensijas un konteksti. Ir jākonstatē, ka šobrīd Latvijā pietrūkst uzticamu un pilnīgu pētniecisku datu par to, kādas patiesībā ir sabiedrības attieksmes pret seksuālajām minoritātēm un to dzīvesveidu. Ir īstenoti pētījumi, kuros ir iekļauti atsevišķi jautājumi par šo tēmu, taču no šādiem datiem maz ko var secināt. Sistemātiski uzstādot uzreiz vairākus jautājumus, šis pētījums izgaismo dažādas attieksmju aspektus, palīdzot novērtēt, kurās tieši jomās un kādi tieši iecietības veicināšanas pasākumi ir vajadzīgi.

Jebkuram zinātniskam pētījumam jābalstās uz atbilstošām datu ieguves un analīzes metodēm un skaidriem akadēmiskās objektivitātes principiem. Taču neviens sociāls pētījums netop vērtību vakuumā; tā pamatā vienmēr ir morāla pārliecība un priekšstats par to, kas ir „laba sabiedrība”. Šī pētījuma veicēji un atbalstītāji ir pārliecināti, ka neiecietība pret jebkuru minoritāti, tai skaitā seksuālajām minoritātēm, ir morāli nepieņemama un nodara ļaunumu visai sabiedrībai; ka aizspriedumi pret cilvēkiem vai grupām traucē katram no mums sasniegt savus mērķus dzīvē; ka atzīstot un respektējot katra cilvēka tiesības uz dažādību un brīvību, sabiedrība kļūst brīvāka, drošāka un bagātāka.

PATEICĪBAS

Autors un biedrība Dialogi.lv pateicas Ludmilai Apsītei, Katrīnai Švarcai un Lārim Gravam par komentāriem un palīdzību šī pētījuma sagatavošanā. Īpaša pateicība Ievai Strodei un SKDS par svarīgo atbalstu pētījuma tapšanas un ziņojuma sagatavošanas procesā. Paldies dialogi.lv Liesmai Osei un Līvai Biseniecei, SFL, par komentāriem un ieteikumiem.

KAS TIEŠI TIKĀ IZPĒTĪTS?

Šis pētījums ir pirmais kvantitatīvais pētījums Latvija, kas cenšas sniegt samēra vispusīgu priekšstatu par to, **kāda ir Latvijas iedzīvotāju attieksme pret seksuālajām minoritātēm**. Primārais mērķis, veidojot pētījuma dizainu, bija - reaģēt uz sabiedrības vajadzībām. Tāpēc svarīgi bija apzināt sabiedrības attieksmi pret homoseksualitāti kopumā, kā sociālu un politiski aktualizētu fenomenu. Dziļāka šo attieksmju iemeslu un likumsakarību analīze no psiholoģijas viedokļa, kaut arī ir iespējama uz iegūto datu pamata, nav bijusi prioritāte.

Seksuālā orientācija ir saistīta ar vairākām sociālās dzīves dimensijām, un arī cilvēku attieksmes pret šīm dimensijām ir sarežģīts fenomens, kuram piemīt dažādas intensitātes pakāpes, dažādi konteksti un iemesli. Kaut arī šajā pētījumā tiek piedāvāts arī summārs attieksmju mērīšanas instruments, autors uzskatīja par īpaši svarīgu nošķirt divus dimensiju pārus.

Pirmkārt, „ieciētība” tiek nošķirta no „aizspriedumainības”: „ieciētība” izsaka gatavību nenosodīt (piem., vārdos un rīcībā) cilvēkus vai parādības, pat tad, ja tie liekas nepareizi, nesaprotami utt. „Aizspriedums” ir nepamatots negatīvs spriedums par cilvēkiem vai parādībām. Kā parāda pētījuma rezultāti, neieciētība pret homoseksuālajiem cilvēkiem ir cieši saistīta ar aizspriedumiem, taču liela daļa aptaujas dalībnieku, kaut arī izsaka aizspriedumainus viedokļus par gejiem un lesbietēm, nenosoda viņus vai ir gatavi samierināties ar viņu klātbūtni utt.

Otrkārt, jānošķir attieksme pret cilvēkiem no attieksmes pret viņu dzīvesveidu. Pat, ja kāds dzīvesveids vai sociāla prakse tiek uzskatīti par nevēlamu vai nepareizu, tie ne vienmēr ietekmē iesaistīto cilvēku morālo novērtējumu. Piemēram, aptaujas dati parāda, ka respondentu kas uzskata, ka homoseksualitāte nepadara cilvēku sliktāku, ir daudz vairāk nekā respondentu, kas tam nepiekrīt.

Aptaujas jautājumi dod priekšstatu par šādiem problēmas aspektiem:

- Cik iecietīga ir sabiedrības attieksme pret homoseksuālajiem cilvēkiem un pret homoseksuālu dzīvesveidu?
- Kādi priekšstati un aizspriedumi pastāv attiecībā uz homoseksualitāti un homoseksuālajiem cilvēkiem?
- Cik plašs ir sabiedrības atbalsts dažādām prasībām, ko izvirza gan LGBT pārstāvji, gan homoseksualitātes oponenti?
- Ar kādām sociālām vērtībām un citām attieksmēm ir saistītas attieksmes pret seksuālajām minoritātēm?
- Kā atšķiras dažādu sociālo grupu attieksmes?

Pētījums tika veikts kā reprezentatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja, kurā piedalījās 1060 respondenti. Datu vākšanu veica tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS.

Jāatzīmē, ka šis pētījums nesniedz un nevarēja sniegt izsmeļošas atbildes uz visiem jautājumiem. Daudzos gadījumos tas tikai norāda uz jomām, kurās ir vajadzīga tālāka izpēte. Daļa no aptaujas datiem ir vērtīgi tikai kā iestrāde ilglaicīgai tendenču novērošanai.

Būtu vietā piezīme par to, cik burtiski ir jāuztver aptaujas rezultāti. Lai cik apzinīgi nebūtu aptaujas veicēji, iegūtie statistiskie dati nav „100% precīzi”. Daudzu faktoru dēļ aptaujas procenti jāuztver kā aptuveni. Piemēram, šajā aptaujā procentu atšķirības, kas ir mazākas par 3%, nav nozīmīgas. Jāņem vērā arī respondentu psiholoģiskās īpatnības: piemēram, neliela to daļa sniedz *pozitīvu* atbildi uz jautājumiem „automātiski”, neuzmanības dēļ, vai pārliecībā, ka „pozitīva atbilde ir pareiza atbilde”. Tas būtu jāņem vērā, interpretējot aptaujas rezultātus.

1. SVARĪGĀ PIEZĪME: TIEŠI KĀDAS SEKSUĀLAS MINORITĀTES TIEK MINĒTAS PĒTĪJUMĀ?

Termins „seksuāla minoritāte” ir attiecināms un vairākām un ļoti dažādām grupām. Gan starptautiski, gan arī Latvijā interešu aizstāvības organizācijas apvieno homoseksuāli orientētus cilvēkus – gejus un lesbietes – un biseksuālus cilvēkus un transpersonas (transseksuāli); kopā šī grupa tiek apzīmēta „LGBT”. Sabiedrībā šī daudzveidība bieži vien tiek vienkāršota, runājot par

gejiem un lesbietēm, un uztverot biseksualitāti un transseksualitāti kā homoseksuālas orientācijas paveidus. Biseksuāli un transpersonas sastopas ar līdzīgiem, vai pat lielākiem, aizspriedumiem un neiecietību. Ņemot vērā gan to, gan arī pētījuma praktiskos ierobežojumus, aptaujā un sekojošajā analizē termins *seksuālā minoritāte* tika definēts kā „homoseksuāli orientēti cilvēki” un „geji un lesbietes”.

2. SVARĪGĀ PIEZĪME: KAS IR AIZSPRIEDUMS PAR HOMOSEKSUALITĀTI, UN KAS NAV AIZSPRIEDUMS?

Par homoseksualitāti un homoseksuālajiem cilvēkiem pastāv ļoti dažādas attieksmes. Bieži vien šādas attieksmes ir maldīgi, nepamatoti apgalvojumi vai arī tie ir pretrunā ar zinātniskajām atziņām. Šādi apgalvojumi ir uzskatāmi par aizspriedumiem. Piemēram, priekšstats par to, ka homoseksuālus vīriešus parasti var atpazīt pēc sievišķīgas uzvedības, ir aizspriedums, jo tas ir apgalvojums, kas ir pretrunā ar mūsdienu zināšanām par homoseksualitāti. Tai pašā laikā nepatika pret homoseksuāliem cilvēkiem, nevēlēšanas ar viņiem kontaktēties utt. nav aizspriedumi, jo tie ir nevis apgalvojumi, bet subjektīvi novērtējumi, kas nav tieši saistīti ar atziņām par homoseksualitāti.

Viens no visbiežāk sastopamajiem apgalvojumiem, kas šajā pētījumā tiek uzskatīts par aizspriedumu, ir priekšstats, ka homoseksualitāte ir slimība. Jau vairāk nekā trīsdesmit gadus vairākums psihologu, psihiatru un citu medicīnas profesionāļu un to organizāciju pasaulē uzskata, ka homoseksualitāte nav fiziska slimība, garīgs traucējums vai emocionāla problēma. To nav iespējams ārstēt un to nav iespējams mainīt.¹

¹ Sk. Amerikas psiholoģiskās asociācijas (American Psychological Association) viedokli: <http://www.apa.org/topics/orientation.html#mentalillness>. Homoseksualitāte ir izslēgta no Pasaules veselības organizācijas Starptautiskās slimību klasifikācijas. Sk. The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders. Clinical descriptions and diagnostic guidelines World Health Organization. <http://www.who.int/classifications/icd/en/bluebook.pdf>. Skatīts 2006.07.13

PĒTĪJUMA GALVENIE SECINĀJUMI

1. Vairākums Latvijas iedzīvotāju, kaut arī nosoda homoseksuālu dzīvesveidu, pauž iecietīgu attieksmi pret gejiem un lesbietēm kā cilvēkiem.
2. Sabiedrībā ir izplatīti aizspriedumaini priekšstati par homoseksualitāti un homoseksuāliem cilvēkiem. Visizplatītākais ir priekšstats par homoseksualitāti kā slimību.
3. Trešdaļa iedzīvotāju uzskata, ka sabiedrības attieksme pret homoseksuāliem cilvēkiem ir netaisnīga, un ir gatava politiski paust iecietīgu nostāju pret gejiem un lesbietēm.
4. Apmēram viens no četriem iedzīvotājiem ir noskaņots uz aktīvu politisku rīcību pret homoseksualitāti.
5. Ievērojama daļa sabiedrības, iespējams, ir gatava akceptēt vardarbību pret gejiem un lesbietēm.
6. Vairākums Latvijas iedzīvotāju ir pret geju un lesbiešu diskrimināciju darba tirgū. Tai pašā laikā, diezgan liela iedzīvotāju daļa atbalsta profesiju aizliegumus gejiem un lesbietēm. Reālajā dzīvē šādu uzskatu izplatība nozīmē lielu iespējamību, ka homoseksuāli cilvēki var sastapties ar diskrimināciju darba tirgū.
7. Vairākums iedzīvotāju ir pret to, lai piešķirtu viendzimuma pāriem iespēju reģistrēt savas partnerattiecības. Tajā pašā laikā katrs trešais pauž neitrālu attieksmi pret šādu iespēju.
8. Absolūts vairākums respondentu neuzskata, ka pievēršot uzmanību sev un savām prasībām, geji un lesbietes var panākt sabiedrības atbalstu. Tas varētu būt saistīts ar to, cik lielā mērā Latvijas iedzīvotāji atbalsta un uzticas demokrātijas principiem, konkrēti, mazākuma aizsardzībai.
9. Veidojot attieksmi pret homoseksuāliem cilvēkiem, vairākums iedzīvotāju paļaujas uz savu iekšējo pārliecību un dzīves pieredzi. Visstiprākā ārējā ietekme ir masu mēdijiem. Daudz vājāka ir reliģijas, baznīcas, skolas un vecāku ietekme. Politiku viedokļiem šajā jautājumā vispār nav nozīmes.
10. Jauni cilvēki pauž daudz pozitīvāku attieksmi pret homoseksuāliem cilvēkiem; tajā pašā laikā sievietes un vīrieši, ka arī dažādu tautību pārstāvju attieksmes ir diezgan līdzīgas.
11. Iecietība pret homoseksualitāti vai tās trūkums nav tieši saistīts ar piederību kādai no Latvijā izplatītākajām reliģiskajām konfesijām.

IETEIKUMI

Politikas veidotājiem

1. Ieviest pretdiskriminācijas politikas principus sociālajā politikā, īpaši darba likumdošanā.
2. Sabiedrības integrācijas politikas dokumentos ietvert pretdiskriminācijas pasākumus attiecībā uz homoseksuāliem cilvēkiem.
3. Ētikas kodeksos, kas ir spēkā valsts iestādēs, ieviest naida runu nepieļaujošus paragrāfus, īpaši akcentējot nepieciešamo cieņas pilno valodu, runājot par dažādību un, tai skaitā, seksuālajām minoritātēm.
4. Izglītības politikā:
 - a) valsts pamatzglītības un vidējās izglītības standartos iekļaut sociālo zinību (veselības izglītības) mācību priekšmetos saturu, kas atspoguļo cilvēka seksualitātes daudzveidīgās izpausmes.
 - b) Augstākajā izglītībā augstskolās A bloka (vispārizglītojošie studiju kursi) studiju kursu līmenī ieviest kursu par cilvēku daudzveidību, kurā līdztekus etniskai, reliģiskajai un sociālo slāņu daudzveidībai aplūkot arī seksuālo daudzveidību.
 - c) Sociālā darba bakalaura studiju programmās ieviest kursu *Sociālais darbs ar seksuālajām minoritātēm* (precedents – SDSPA „Attīstība”, kur tas jau notiek).
 - d) Skolotāju un skolu administratoru tālākizglītības programmās starpkultūru izglītības kontekstā ieviest seksuālās daudzveidības pamatojumu.

Izglītības iestādēm

1. Daudzveidot skolās ārpusklases aktivitātes, iekļaujot to norisēs mākslas darbus (piemēram, kino), kuros atspoguļota homoseksuālu cilvēku dzīve, un to analīzi.
2. Integrēt starpkultūru izglītību pamatskolas un vidusskolas mācību priekšmetos.

Plašsaziņas līdzekļiem

1. Redaktoriem: pievērst uzmanību tam, lai tekstos par homoseksualitātes atspoguļojumu viedokļi tiktu nošķirti no faktiem.
2. Redaktoriem: nepieļaut naida runu saturošu publikāciju par homoseksuāliem cilvēkiem parādīšanos plašsaziņas līdzekļos.
3. Materiālos, kas atspoguļo homoseksuālus cilvēkus un homoseksuālu dzīvesveidu, līdzsvarot pretēju pozīciju cilvēku viedokļus.
4. Veicināt homoseksuālu cilvēku dzīvesstāstu atspoguļošanu.

NVO

1. NVO, kas apvieno homoseksuālus cilvēkus un viņu draugus un atbalstītājus, sistemātiski un plānveidīgi nodarboties ar sabiedrības informēšanu par homoseksualitāti un

homoseksuālu dzīves veidu nolūkā sniegt objektīvu informāciju par gejiem un lesbietēm, transpersonām un biseksuāļiem kā sabiedrības locekļiem.

2. Veidot NVO koalīcijas ar pretdiskriminācijas un dažādības veicināšanas mērķiem nolūkā celt cilvēku, kuri pieder mazākuma grupām Latvijas sabiedrībā, pašvērtību un pašapziņu.
3. Izmantot multimediju un mākslas līdzekļus, informējot par homoseksualitāti un homoseksuālu dzīves veidu.

Ikvienam cilvēkam

1. Ikvienu cilvēku, ar kuru strādājat vai dzīvojat kopā, uztveriet kā vērtību pašu par sevi, neatkarīgi no viņa personības izpausmēm un seksuālās orientācijas.
2. Esiet iecietīgi un saprotoši un atbalstoši, ja jūsu bērns jums stāsta, ka viņš/viņa ir gejs vai lesbiete.
3. Sarunās un izteikumos neizmantojiet gejiem un lesbietēm nepatīkamus un aizskarošus apzīmējumus. Iedomājieties, kā jūs justos viņu vietā situācijā, kad jums nāktos dzirdēt nievas par jūsu seksuālo orientāciju.

PĒTĪJUMA REZULTĀTI

CIK IECIETĪGA IR SABIEDRĪBAS ATTIEKSME PRET HOMOSEKSUĀLIEM CILVĒKIEM UN PRET HOMOSEKSUĀLU DZĪVESVEIDU?

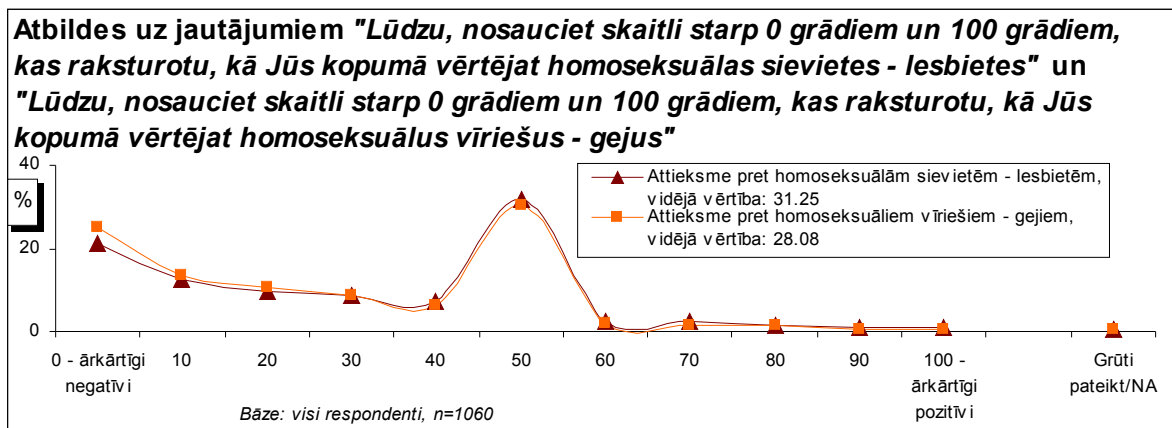
Attieksme pret gejiem un lesbietēm, izmantojot ciparu uz termometra skalas

Veidojot pozitīvu vai negatīvu cilvēku grupas vai sociālas parādības novērtējumu, cilvēki to saista ar dažādiem faktoriem: zināšanām, emocijām, iepriekšējo pieredzi utt., un šiem faktoriem var tikt piešķirts dažāds „svars”. Visus šos faktorus un to svaru ir grūti izmērīt un izanalizēt. Tāpēc pētījumā tika izmantots „attieksmes termometers” – summārs indikators, kas ļauj novērtēt respondenta kopīgo novērtējumu, neierobežojot faktorus, kas varētu to ietekmēt. Kaut arī šāds termometers atstāj nezināmus attieksmju iemeslus, tas ļauj salīdzināt, kā attieksmes pret objektu mainās ar laiku vai kā tie atšķiras dažādās respondentu grupās vai attiecībā uz dažādām grupām vai parādībām.²

Respondentus lūdza nosaukt skaitli no 0 līdz 100 kā uz termometra skalas, kur „0 grādu” nozīmē „ārkārtīgi negatīvu” novērtējumu, bet „100 grādi”- „ārkārtīgi pozitīvu” novērtējumu. Kā redzams grafikos, vidējais homoseksuālo cilvēku novērtējums ir samērā negatīvs.

Respondenti nedaudz pozitīvāk novērtē homoseksuālās sievietes (31.25) nekā homoseksuālus vīriešus (28.08). Jāņem vērā, ka šī temperatūra ir vidējais skaitlis: tas veidojas, saliekot kopā gan ārkārtīgi negatīvus novērtējumus, gan neitrālus vai pozitīvus novērtējumus. **Ārkārtīgi negatīvi** homoseksuālos cilvēkus novērtē ap ceturtdaļu respondentu (21% šādi novērtē lesbietes un 25% – gejus), trešā daļa pauž **neitrālu** novērtējumu (32% šādi novērtē lesbietes un 30% – gejus). 9% respondentu **pozitīvi** novērtē lesbietes un 6% –gejus. Ņemot vērā indikatora kontekstu arī neitrāls („ne pozitīvs, ne negatīvs”) novērtējums ir uzskatāms par pieņemošu.

² Sk. Haddock, G., & Zanna, M. P. (1998). Evaluation thermometer for assessing attitudes toward gay men. In C. M. Davis, W. L. Yarber, R. Bauserman, G. Schreer, & S. L. Davis (Eds.), *Sexuality-Related Measures: A Compendium* (2nd edition) (pp. 381-382). Thousand Oaks, CA: Sage.

Vairākumam respondentu ir mazāk vai vairāk negatīva attieksme pret gejiem un lesbietēm. Taču attieksme pret seksuālajām minoritātēm Latvijas sabiedrībā ir visai neviendabīga: apmēram viens no četriem iedzīvotājiem homoseksuālus cilvēkus novērtē ārkārtīgi negatīvi, taču gandrīz trešdaļa iedzīvotāju gejus un lesbietes novērtē neitrāli. Kā jau minēts, termometrs ir summārs indikators, kas neļauj nošķirt dažādus to ietekmējušus faktorus. Citi aptaujas dati liecina, ka tas notiek arī šajā gadījumā: respondentu vērtējums mainās, kad attieksme pret homoseksuāliem cilvēkiem tiek nošķirta no attieksmes pret homoseksuālu dzīvesveidu.

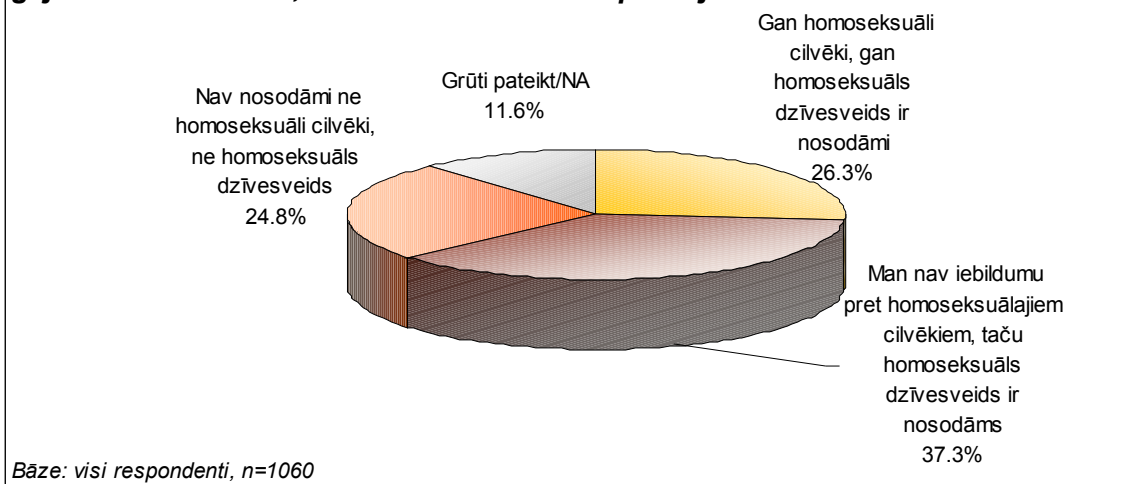
Vairākums nosoda homoseksuālu dzīvesveidu, bet nenosoda homoseksuālos cilvēkus

Respondentus lūdza izvēlēties vienu no trim apgalvojumiem, kas raksturo viņu attieksmi pret gejiem un lesbietēm:

1. Gan homoseksuāli cilvēki, gan homoseksuāls dzīvesveids ir nosodāmi.
2. Man nav iebildumu pret homoseksuālajiem cilvēkiem, taču homoseksuāls dzīvesveids ir nosodāms.
3. Nav nosodāmi ne homoseksuāli cilvēki, ne homoseksuāls dzīvesveids.
- 4.

Apmēram viens no četriem respondentiem (26%) nosoda gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālu dzīvesveidu. Tikpat daudz (25%) ir respondentu, kas nenosoda ne homoseksuālus cilvēkus, ne viņu dzīvesveidu. Vislielākā ir respondentu grupa, kas nosoda homoseksuālo dzīvesveidu, bet neiebilst pret homoseksuālajiem cilvēkiem (37%).

Atbildes uz jautājumu "Kuri no šiem izteikumiem, kas raksturo attieksmi pret gejiem un lesbietēm, visvairāk atbilst Jūsu pozīcijai?"

Visvairāk respondentu, kas nosoda gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālo dzīvesveidu ir vecuma grupā 55 gadi un vairāk (36%), kamēr vismazāk – vecuma grupās 25-24 gadi (17%) un 15-24 gadi (20%).

Vairāk par trešdaļu (35%) respondentu vecumā no 15 līdz 24 gadiem uzskata, ka „nav nosodāmi ne homoseksuāli cilvēki, ne homoseksuāls dzīvesveids”, kamēr tā uzskata tikai 18% respondentu vecuma grupā 55 gadi vai vairāk.

Iecietīgāka attieksme pret homoseksualitāti ir cilvēkiem ar augstāko izglītību. Šajā grupā tikai 19% nosoda gan homoseksuālos cilvēkus, gan homoseksuālo dzīvesveidu, kamēr pilnīgi nenosodošu attieksmi pauž 30%. Starp respondentiem ar pamatizglītību pilnīgi nosodošo attieksmi pauž 34%, un pilnīgi nenosodošo – 20%. Starp respondentiem ar vidējo vai vidējo speciālo izglītību 26% nosoda gan homoseksuālos cilvēkus, gan homoseksuālo dzīvesveidu, kamēr 25% nenosoda ne homoseksuālo dzīvesveidu, ne cilvēkus. Nosoda homoseksuālo dzīvesveidu, bet ne cilvēkus 33% respondentu ar pamatizglītību, 37% respondentu ar vidējo un 40% ar augstāko izglītību.

Respondentu attieksmes atšķiras arī atkarīgi no apdzīvotās vietas tipa. Visieciētīgākā attieksme ir respondentiem Rīgā, kur pilnīgi nosodošu attieksmi pauž 24%, daļēji nosodošu – 35% un pilnīgi nenosodošu – 30%. Vismazāk iecietīgu viedokļi pauž respondenti mazajās pilsētās (respektīvi, 32%, 41% un 19%). Vidēju pozīciju ieņem respondenti lielajās pilsētās (26% / 43% / 21%) un laukos (25% / 34% / 26%).

Daudz iecietīgāku nostāju pauž respondenti, kam tuvu cilvēku vidū ir kāds gejs vai lesbiete. Tikai 11% no viņiem uzskata, ka gan homoseksuāli cilvēki, gan homoseksuāls dzīvesveids ir nosodāmi, un 43% nenosoda ne homoseksuālus cilvēkus, ne homoseksuālo dzīvesveidu. Taču respondentu, kas nosoda homoseksuālo dzīvesveidu, bet ne cilvēkus, šajā grupā ir gandrīz tikpat daudz, kā starp visiem respondentiem (39%).

Nepastāv ievērojamas atšķirības ne starp sievietēm un vīriešiem, ne starp latviešiem un citu tautību respondentiem.

Lai uzzinātu, cik lielā mērā respondenti novērtē kādu cilvēku kā “labu” vai “sliktu” viņas vai viņa seksuālās orientācijas dēļ, aptaujā tika iekļauts šāds apgalvojums: „**Homoseksuāla orientācija nepadara cilvēku sliktāku**”. Gandrīz puse respondentu (47%) piekrīt šādam apgalvojumam; vairāk par ceturtdaļu (28%) nepiekrīt un vēl viena ceturtdaļa (26%) izvairās no atbildes.

Attiecībā uz homoseksualitāti Latvijā pastāv divi dominējošie viedokļu tipi: vairākums iedzīvotāju, no vienas puses, nosoda homoseksuālu dzīvesveidu, bet, no otras puses, vairākums iedzīvotāju ir iecietīgi noskaņoti pret homoseksuāliem cilvēkiem. Pārsvarā iedzīvotāji izvairās novērtēt kādu cilvēku kā “sliktāku” viņas vai viņa homoseksuālās orientācijas dēļ. Iecietība pret homoseksuāliem cilvēkiem ir cieši saistīta ar vecumu. Īpaši pozitīvu attieksmi pauž jauni cilvēki vecumā no 15 līdz 24 gadiem.

Kāda ir attieksme pret gejiem un lesbietēm ikdienas dzīvē?

Attiecībā uz neitrālu sociālo kontaktu respondentu viedokļi dalās divās vienlīdzīgās daļās. 36% respondentu piekrīt, ka viņiem „**nav problēmu atrasties vienā kompānijā ar homoseksuāliem cilvēkiem**”, kamēr 38% nepiekrīt šādam apgalvojumam. Vairāk nekā ceturtdaļa respondentu nespēja paust savu attieksmi. Tādās grupās kā vadītāji, speciālisti un ierēdņi, cilvēki ar augstākiem ienākumiem, vecumā no 35 līdz 44 gadiem, un rīdzinieki, cilvēki, kas ar gejiem un lesbietēm kontaktējas bez problēmām, ir vairāk (starp 41 un 49%). Kontakta „vieglums” ir cieši saistīts ar attieksmi pret gejiem un lesbietēm un viņu dzīvesveidu. Starp tiem respondentiem, kas nenosoda ne homoseksuālu dzīvesveidu, ne homoseksuālus cilvēkus, 60% apliecina, ka viņiem nav problēmu atrasties vienā kompānijā ar homoseksuāliem cilvēkiem. Šādu atbildi sniedz 36% respondentu, kas nosoda homoseksuālo dzīvesveidu, bet ne cilvēkus un 14% to respondentu grupā, kas nosoda gan homoseksuālu dzīvesveidu, gan homoseksuālus cilvēkus.

No otras puses, jāņem vērā arī tas, ka tikai maza daļa iedzīvotāju (14%) atbalsta geju un lesbiešu „izolēšanu no sabiedrības”. Tas liek domāt, ka vairākums cilvēku, kam kontakts ar gejiem un lesbietēm izraisa problēmas, šīs problēmas tomēr neuzskata par nepārvāramām.

Absolūts vairākums respondentu ir negatīvi noskaņoti pret publisku tuvības izrādīšanu starp viena dzimuma cilvēkiem. 78% respondenti pauž, ka viņiem ir „**pretīgi redzēt divus vīriešus skūpstoties**”, un 66% saka, ka viņiem ir „**pretīgi redzēt divas sievietes skūpstoties**”. Jāpatur prātā, ka vairākums respondentu ir negatīvi noskaņoti pret publisku tuvības izrādīšanu vispār: 54% atzīst, ka viņiem „**nepatīk, ka cilvēki publiski izrāda savu tuvību (apkampjas, skūpstās publiskās vietās)**”.

12% respondentu atzīst, ka viņiem tuvu cilvēku (draugu, paziņu vai radnieku) vidū ir kāds gejs vai lesbiete. Taču jāpatur prātā, ka šis ir jūtīgs jautājums, uz kuru daudzi respondenti varēja izvairīties dot patiesu atbildi. Vairākums (59%) respondentu, kam tuvu cilvēku vidū ir geji vai lesbietes, apliecina, ka viņiem nav problēmu atrasties vienā kompānijā ar geju vai lesbieti, taču arī šajā grupā 31% tā ir problēma.

Kopuma ņemot, geju un lesbiešu „redzamība” sabiedrībā ir maza. Ja neitrālais sociālais kontakts liekas problemātisks lielai daļai, bet ne vairākumam iedzīvotāju, tad publiska tuvības apliecināšana izraisa negatīvu reakciju absolūtā vairākumā respondentu.

Homoseksualitāte kā politisks jautājums

Aptaujā tika iekļauti vairāki apgalvojumi, kas parāda, cik aktuāli respondentiem liekas ar homoseksualitāti un homoseksuāliem cilvēkiem saistītie jautājumi, un cik liela ir respondentu gatavība iesaistīties aktīvā sabiedriskā vai politiskā rīcībā sakarā ar šiem jautājumiem.

Gandrīz trešdaļa respondentu (32%) piekrīt, ka „mūsu sabiedrība pret homoseksuāliem cilvēkiem izturas netaisnīgi”, kamēr šādam apgalvojumam nepiekrīt 40%. Tikpat liela daļa

respondentu (31%) „labprāt parakstītu aicinājumu būt iecietīgiem pret gejiem un lesbietēm”, un gandrīz puse (48%) respondentu nepiekrītu to darīt.

Taču uz aktīvu rīcību ir noskaņoti ne tikai geju un lesbiešu pozīciju atbalstītāji, bet arī to oponenti. Gandrīz viens no četriem respondentiem (23%) „**labprāt piedalītos demonstrācijā vai piketā pret homoseksuālismu**”, kaut arī vairākums respondentu (60%) šādu rīcību noraida.

Vairāku iemeslu dēļ aptaujā nav iespējams uzdot tiešu un skaidri formulētu jautājumu par respondenta gatavību uz vardarbīgu rīcību. Šajā aptaujā tika izmantots „maigāks” jautājuma formulējums. Atbildot uz to, 29% respondentu nepiekrīta, ka viņos „**izraisa sašutumu aicinājumi uz vardarbību pret gejiem un lesbietēm**”. Šādu atbildi var daļēji skaidrot ar to, ka respondenti nav sastapušies ar aicinājumiem uz vardarbību. Tomēr šādu pozīciju daudz biežāk ieņem respondenti ar skaidri negatīvu nostāju pret gejiem un lesbietēm, nosodot gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālu dzīvesveidu (45% pret 23 līdz 24% citās grupās). Tāpēc vismaz daļēji šie rezultāti liecina vardarbības pret homoseksuāliem cilvēkiem pieļaušanu, kas izriet no negatīvās attieksmes pret tiem.

Kopumā, kamēr trešdaļa iedzīvotāju ir gatava politiski paust iecietīgu nostāju pret gejiem un lesbietēm, apmēram viens no četriem iedzīvotājiem ir noskaņots uz aktīvu politisku rīcību pret homoseksualitāti, un ievērojama daļa sabiedrības, iespējams, ir gatava akceptēt pret gejiem un lesbietēm vērstu vardarbību.

Vai gejiem un lesbietēm jācenšas „pievērst sev uzmanību”?

Divas trešdaļas (67%) respondentu uzskata, ka, „**cenšoties sev pievērst uzmanību, geji un lesbietes paši noskaņo sabiedrību pret sevi**”. Šādu atbildi var interpretēt dažādi: gan kā noraidošu attieksmi pret geju un lesbiešu sabiedrisko un politisko aktivitāti, gan kā arī neticību tam, ka šāda aktivitāte var būt efektīva.

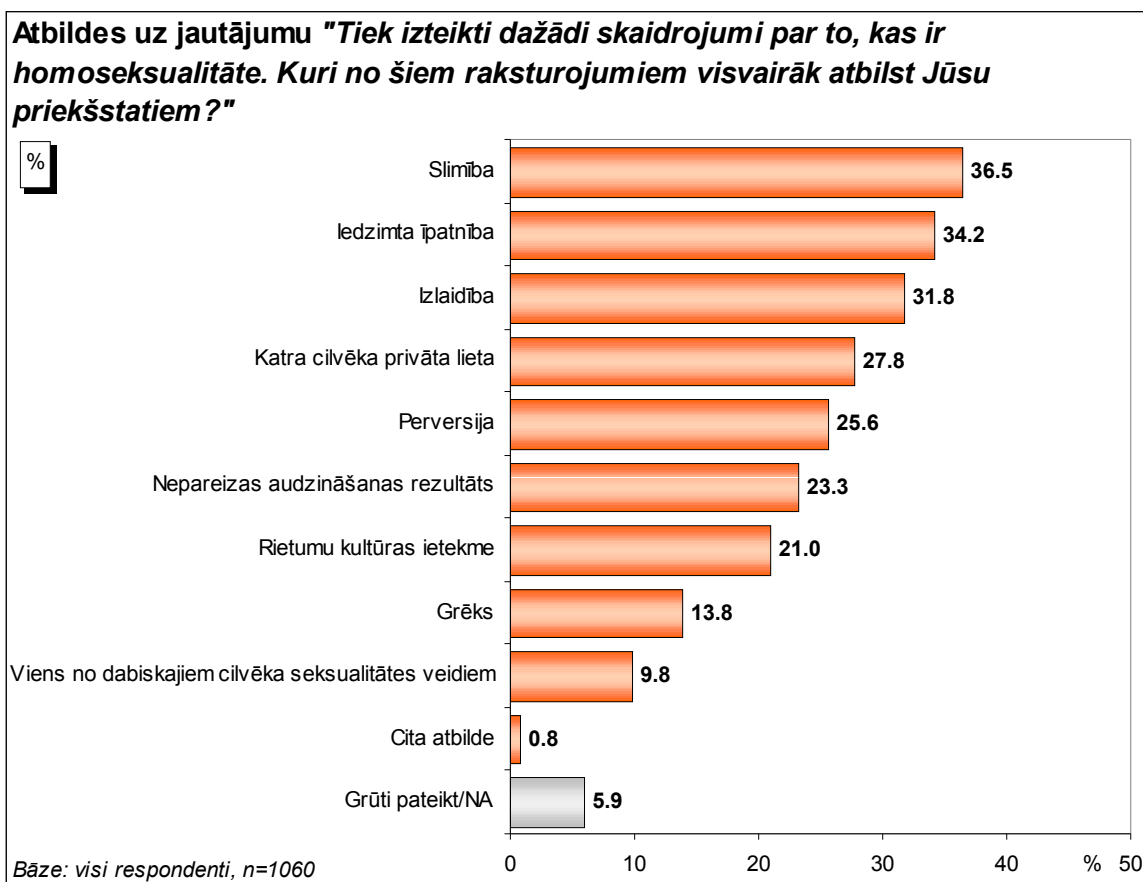
Absolūts vairākums respondentu neuzskata, ka pievērsot uzmanību sev un savām prasībām, geji un lesbietes var panākt sabiedrības atbalstu. Tas dod pamatu pārdomām par to, cik lielā mērā Latvijas iedzīvotāji atbalsta un uzticas demokrātijas principiem, kas, citu starpā, paredz gan strīdīgu jautājumu risināšanu publiskā dialogā, gan minoritāšu tiesības tikt uzklautām un pārstāvētām poliskajā līmenī. Aptaujā reģistrētais plašais atbalsts (37%) Saeimas aizvietošanai ar „stipru līderi” pieļauj domu, ka Latvijas iedzīvotāju nelabvēlīgā attieksme pret geju un lesbiešu sabiedrisko un politisko aktivitāti ir saistīta ne tikai ar attieksmi pret šo cilvēku grupu, bet ir saistīta ar atbalstu autoritārām tendencēm un demokrātiskas politiskās kultūras trūkumu.

KĀDI IR SABIEDRĪBAS PRIEKŠSTATI PAR HOMOSEKSUALITĀTI UN HOMOSEKSUĀLAJIEM CILVĒKIEM?

Kas ir homoseksualitāte?

Visbiežāk homoseksualitāte atbildēs raksturota kā **slimība**. Šādam apgalvojumam piekrīt 37% respondentu. 32% to uzskata par **izlaidību**, 26% - par **perversiju**, 23% - par **nepareizas audzināšanas rezultātu** un 21% - par **rietumu kultūras ietekmi**. Tikai 14% respondentu raksturo homoseksualitāti kā **grēku**.

34% respondentu raksturo homoseksualitāti kā **iedzimtu īpatnību**, 28% - kā **katra cilvēka privātu lietu**. 10% piekrīt, ka homoseksualitāte ir viens no dabiskajiem seksualitātes veidiem.

*Tā kā katrs respondents varēja atzīmēt līdz 3 atbildēm, atbilžu kopējā summa pārsniedz 100%.

Respondenti, kas nosoda gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālu dzīvesveidu, īpaši bieži raksturo homoseksualitāti kā izlaidību (56%), perversiju (49%) un slimību (44%).

Respondenti, kas nosoda homoseksuālu dzīvesveidu, bet ne cilvēkus, visbiežāk to raksturo kā slimību (41%) izlaidību (35%) un iedzimtu īpatnību (34%).

Respondenti, kas nenosoda ne homoseksuālus cilvēkus, ne homoseksuālu dzīvesveidu, visbiežāk uzskata, ka homoseksualitāte ir katra cilvēka privāta lieta (52%) iedzimta īpatnība (49%), kamēr 23% to sauc par slimību.

Respondenti, kam tuvu cilvēku vidū ir gejs vai lesbiete, daudz biežāk nekā pārējie piekrīt, ka homoseksualitāte ir viens no dabiskajiem seksualitātes veidiem (19%), taču visbiežāk to raksturo kā iedzimtu īpatnību (44%), slimību (39%) un katra cilvēka privātu lietu (38%).

Vairākums respondentu (53%), piekrīt, ka, „**ja cilvēkam ir homoseksuālas tieksmes, viņam/viņai ir jādara viss, lai tās pārvarētu**”, un apmēram tikpat daudz respondentu atbalsta ierosinājumu „**piedāvāt gejiem un lesbietēm ārstēties**” no homoseksualitātes. Par to pašu liecina arī atbildes uz jautājumu, kā būtu jārīkojas vecākiem, „**ja kādā ģimenē meita vai dēls izrādās homoseksuāls**”, kur dominē ieteikumi ārstēt bērnu vai konsultēties ar ārstu vai psihologu.

Sabiedrībā visizplatītākais uzskats ir par homoseksualitāti kā slimību. Diezgan liela ir to cilvēku grupa, kas homoseksualitāti raksturo neitrāli – kā katra cilvēka privātu lietu

vai iedzimtu īpatnību. Tikai neliela iedzīvotāju daļa to uzskata par grēku vai pilnīgi dabisku parādību.

Kādi ir priekšstati par homoseksuāliem cilvēkiem?

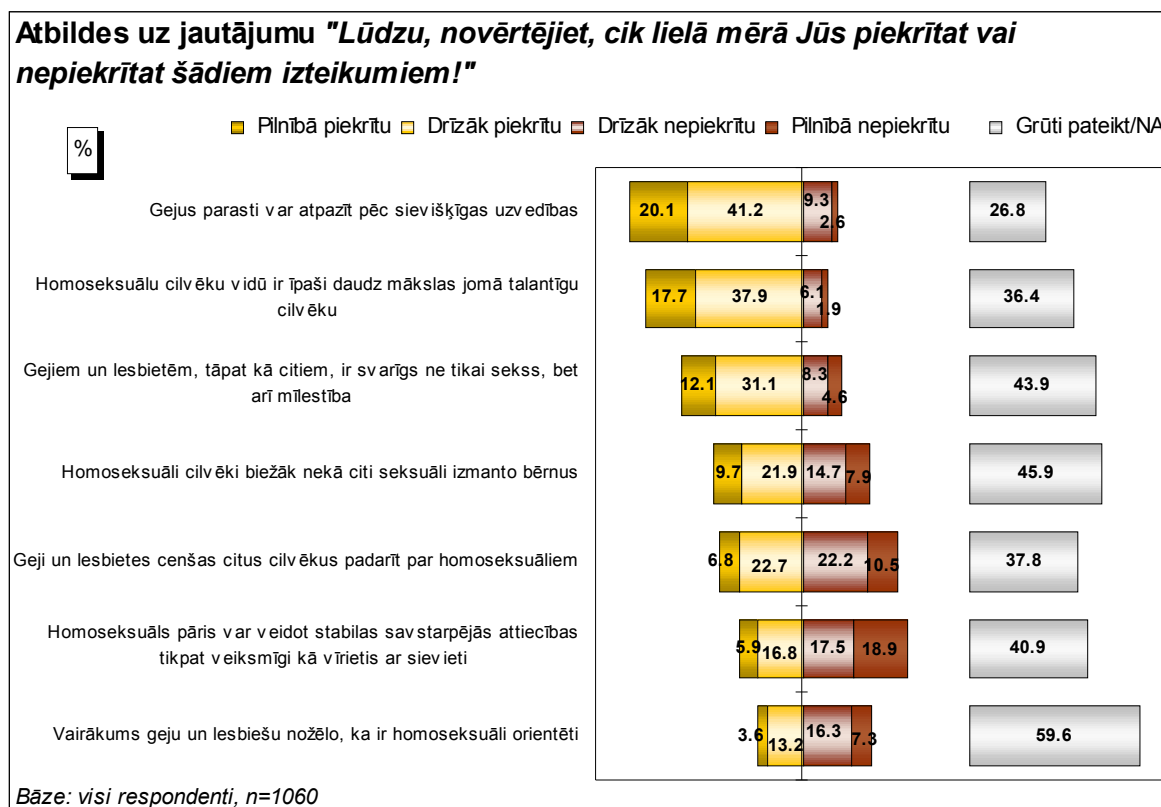
Respondentiem tika piedāvāti vairāki izteikumi, kas bieži tiek lietoti, lai raksturotu homoseksuālus cilvēkus:

- Homoseksuālu cilvēku vidū ir īpaši daudz mākslas jomā talantīgu cilvēku.
- Homoseksuāls pāris var veidot stabilas savstarpējās attiecības tikpat veiksmīgi kā vīrietis ar sievieti.
- Gejiem un lesbietēm, tāpat kā citiem, ir svarīgs ne tikai sekss, bet arī mīlestība.
- Vairākums geju un lesbiešu nožēlo, ka ir homoseksuāli orientēti.

Starp piedāvātajiem izteikumiem bija arī klāji negatīvi apgalvojumi:

- Homoseksuāli cilvēki biežāk nekā citi seksuāli izmanto bērnus.
- Gejus parasti var atpazīt pēc sievišķīgas uzvedības.
- Geji un lesbietes cenšas citus cilvēkus padarīt par homoseksuāļiem.

Nākamais grafiks demonstrē respondentu atbildes.

Raksturojot homoseksuālu cilvēku emocionālās īpašības, liela grupa respondentu (43%), piekrīt, ka „gejiem un lesbietēm, tāpat kā citiem, ir svarīgs ne tikai sekss, bet arī mīlestība”, un tikai 13% noraida šo apgalvojumu. Taču daudz mazāk ir respondentu (23%) kas uzskata, ka „homoseksuāls pāris var veidot stabilas savstarpējās attiecības tikpat veiksmīgi kā vīrietis ar sievieti”. Tam nepiekrīt vairāk nekā trešdaļa (36%) respondentu.

Tikai 17% respondentu uzskata, ka „**vairākums geju un lesbiešu nožēlo, ka ir homoseksuāli orientēti**”, tā neuzskata gandrīz ceturtdaļa (24%) respondentu.

Vairākums respondentu (56%) piekrīt, ka „homoseksuālu cilvēku vidū ir īpaši daudz mākslas jomā talantīgu cilvēku”, tam nepiekrīt 8%.

Reaģējot uz negatīvajiem izteikumiem par homoseksuāliem cilvēkiem, gandrīz trešdaļa respondentu (32%) piekrita, ka „**homoseksuāli cilvēki biežāk nekā citi seksuāli izmanto bērņus**”, un tikai ceturtdaļa (23%) respondentu noraidīja šo apgalvojumu. 30% respondentu piekrita, ka „**geji un lesbietes cenšas citus cilvēkus padarīt par homoseksuāliem**”, taču nedaudz vairāk (33%) bija respondentu, kas šo apgalvojumu noraidīja.

Vairākums respondentu (61%) uzskata, ka „gejus parasti var atpazīt pēc sievišķīgas uzvedības”, kamēr tā neuzskata tikai 12%.

Jāpievērš uzmanība tam, ka ļoti liels cilvēku skaits izvairījās no atbildes uz šiem jautājumiem. Tas liecina, ka lielai daļai respondentu ir visai aptuvenus priekšstats par to, kādi ir homoseksuāli cilvēki.

Apmēram trešdaļa Latvijas iedzīvotāju atbalsta ļoti negatīvus aizspriedumus pret homoseksuāliem cilvēkiem un neuzskata, ka geji un lesbietes spēj veidot stabilas attiecības. Vairākums iedzīvotāju akceptē talantīguma un sievišķīguma stereotipus attiecībā uz homoseksuāliem vīriešiem. Kopumā lielai daļai iedzīvotāju priekšstats par gejiem un lesbietēm varētu būt neskaidrs un aptuvens.

Kas ietekmē priekšstatus par seksuālajām minoritātēm?

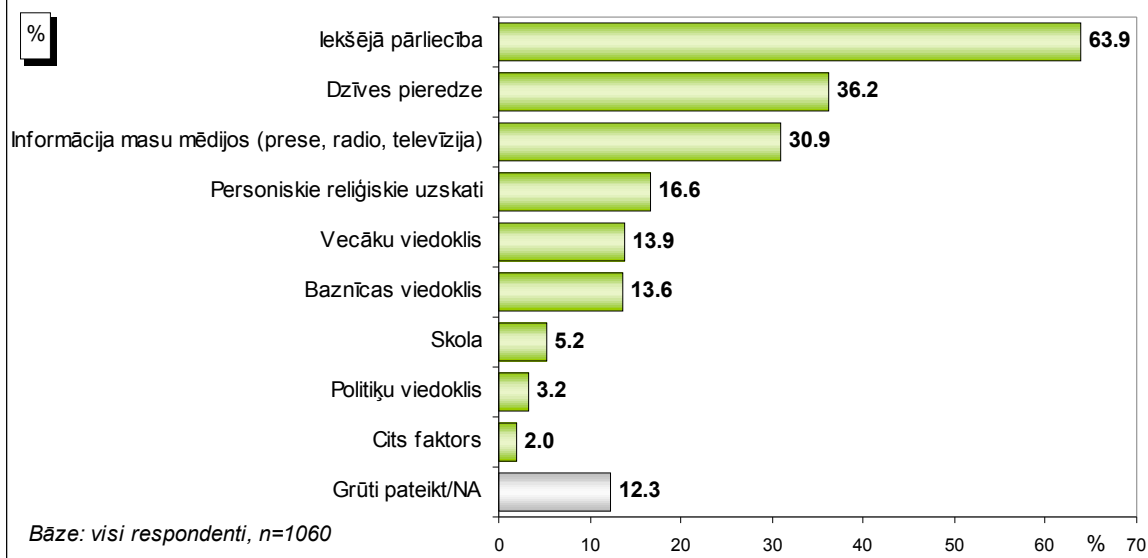
Jautāti, kas ietekmēja viņu attieksmes pret gejiem un lesbietēm, respondenti visbiežāk nosauca **iekšējo pārliecību** (64%). Vairāk nekā trešdaļa aptaujāto savu attieksmi veido uz **dzīves pieredzes pamata** (36%), un gandrīz trešdaļas attieksmi ietekmēja **informācija masu mēdijos** (31%).

Tikai neliela daļai respondentu savu viedokli par homoseksuāliem cilvēkiem veido, izmantojot **baznīcas viedokli** (14%) vai **personiskus reliģiskus uzskatus** (17%).

Daudz mazāka nozīme ir **vecāku viedoklim** (14%), toties vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem vecāku viedoklis ietekmēja 26% respondentu. **Skolas** ietekme uz šo grupu ir mazāka – 15% (5% starp visiem respondentiem).

Pavisam niecīga ietekme uz respondentu viedokli ir **politiķiem** (3%).

Atbildes uz jautājumu "Kas ir vissvarīgākie faktori, kas ietekmē/ir ietekmējuši Jūsu attieksmi pret gejiem un lesbietēm?"

*Tā kā katrs respondents varēja atzīmēt līdz 3 atbildēm, atbilžu kopējā summa pārsniedz 100%.

Salīdzinot respondentu grupas, kas (1) nosoda gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālo dzīvesveidu, (2) nosoda homoseksuālo dzīvesveidu, bet ne cilvēkus, un (3) nenosoda ne homoseksuālus cilvēkus, ne homoseksuālo dzīvesveidu, izrādās, ka, jo negatīvāka nostāja pret homoseksualitāti, jo lielāka nozīme iekšējai pārliecībai, baznīcas viedoklim, personiskiem reliģiskiem uzskatiem (11 līdz 12% atšķirība starp pirmo un trešo grupu). Otrajā grupā informācija masu mēdijos ir nedaudz (par 7-8%) svarīgāka nekā pārējām grupām. Trešajā grupā (nenosoda ne homoseksuālus cilvēkus, ne homoseksuālo dzīvesveidu) nedaudz svarīgāka (41%) ir dzīves pieredze. Arī starp tiem respondentiem, kam tuvu cilvēku vidū ir geji vai lesbietes, dzīves pieredze ir nedaudz svarīgāks vērtējumu avots nekā pārējiem (47%).

Veidojot attieksmi pret homoseksuāliem cilvēkiem, vairākums iedzīvotāju paļaujas uz savu iekšējo pārliecību un dzīves pieredzi. Taču arī iekšējā pārliecība nav neatkarīga no ārējām sociālām ietekmēm. Par visstiprāko no tām ir jāatzīst masu mediju ietekme. Daudz vājāka ir reliģijas, baznīcas, skolas un vecāku ietekme, kamēr politiķu viedokļiem, izrādās, vispār nav nozīmes.

Homoseksuāls bērns ģimenē: ko darīt?

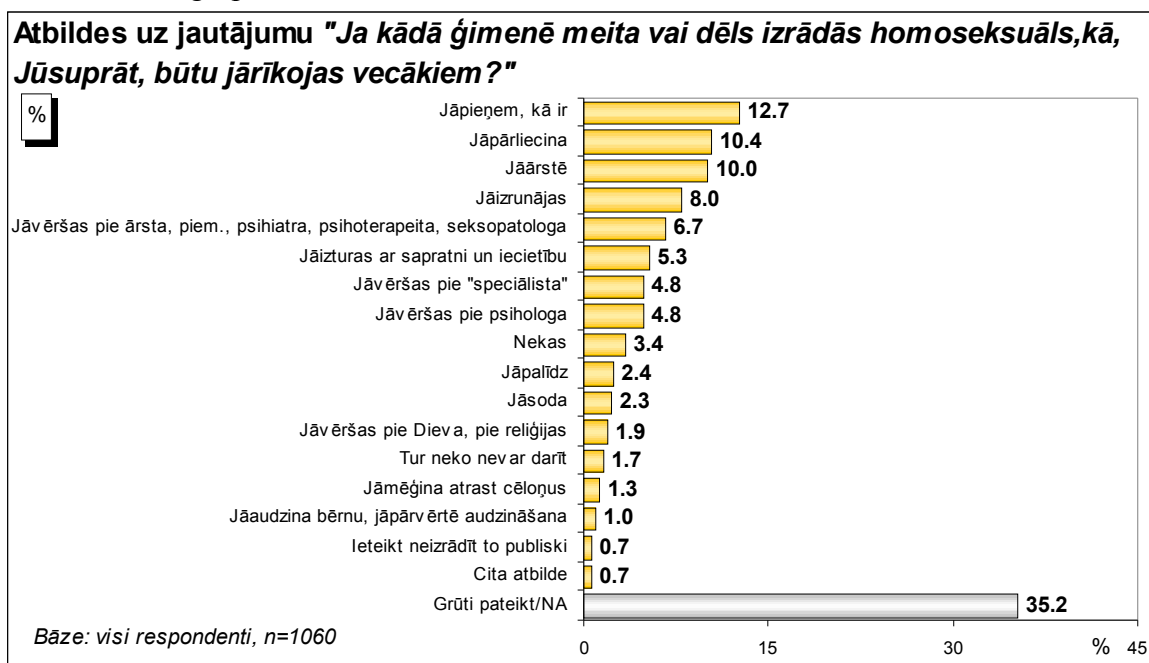
Atbildot uz projektīvu jautājumu, kas var izrādīties visai būtisks daudzām ģimenēm – **kā būtu jārikojas vecākiem, ja kādā ģimenē meita vai dēls izrādās homoseksuāls** – vairāk nekā trešdaļa respondentu izvairījās no atbildes.

Apmēram ceturtdaļa respondentu uzskata, ka homoseksuālais bērns ir jāārstē: 16% respondentu iesaka „vērsties” pie psihologa, psihiatra, vai cita ārsta, un 10% vēl tiešāk iesaka „ārstēt” bērnu.

10% respondentu uzskata, ka ir „jāpārliecina” bērns un vēl 8% iesaka „izrunāties” ar bērnu. 13% uzskata, ka bērns ir „jāpieņem kā ir”, 5% uzskata, ka jāizturas pret bērnu ar sapratni un iecietību.

Tikai 2% iesaka klāji represīvu reakciju (nosodišana, padzišana no mājām utt.)

Atbildēs uz šo jautājumu neparādās izteiktas statistiski nozīmīgas atšķirības starp dažādām vecuma grupām.

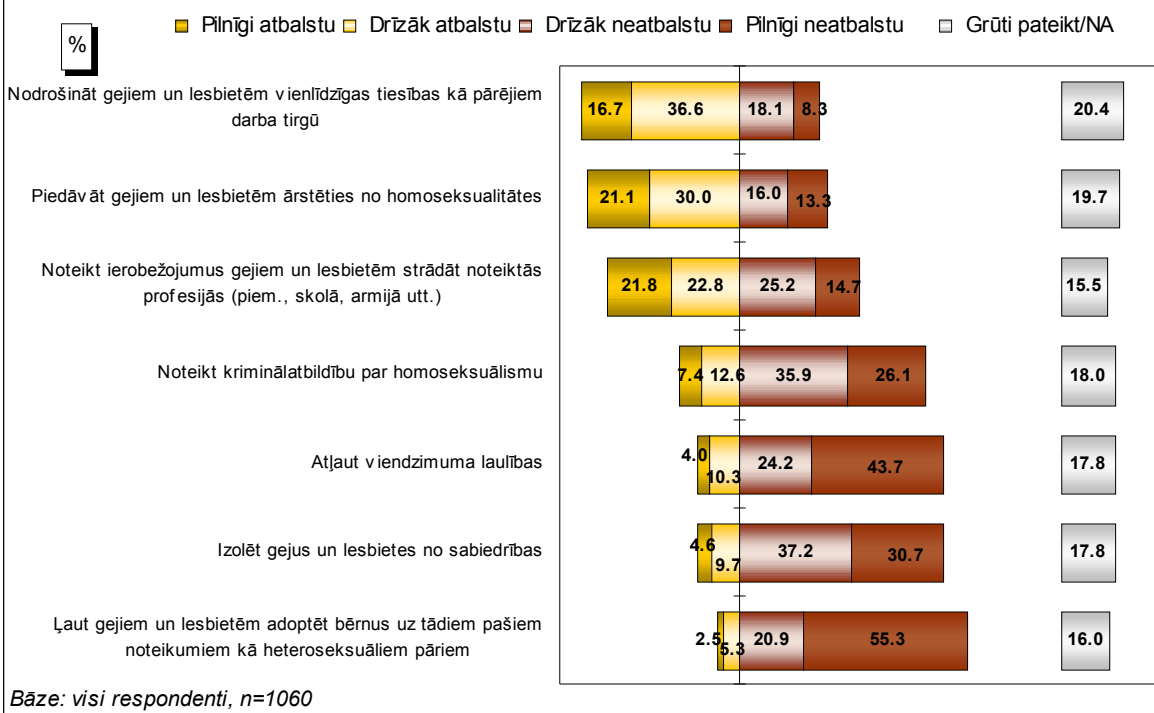
*Tā kā katrs respondents varēja atzīmēt līdz 3 atbildēm, atbilžu kopējā summa pārsniedz 100%.

Sastopoties ar homoseksuālu bērnu, vairāk nekā ceturtdaļa iedzīvotāju mēģinātu iesaistīt mediķus vai psihologus, uzskatot homoseksuālu orientāciju par slimību vai problēmu. Tikai neliela daļa iedzīvotāju būtu uzreiz gatava samierināties ar bērna seksuālo orientāciju. Tikai nedaudzi atklāti atzīst par pieņemamu represīvu reakciju. Taču ņemot vērā lielu respondentu skaitu, kas aptaujā neatbildēja uz šo jautājumu, iespējams, ka reālajā dzīvē šāda reakcija varētu būt izplatītāka.

CIK PLAŠS IR SABIEDRĪBAS ATBALSTS DAŽĀDĀM PRASĪBĀM, KO IZVIRZA GAN LGBT PĀRSTĀVJI, GAN HOMOSEKSUALITĀTES OPONENTI?

Respondentiem piedāvāja novērtēt savu attieksmi pret dažādiem politiskiem ierosinājumiem, kas skar geju un lesbiešu stāvokli Latvijā. To starpā bija gan ierosinājumi, kurus aizstāv geju un lesbiešu organizācijas (nediskriminācija darba tirgū, laulības, reģistrētas partnerattiecības, bērnu adopcijas tiesības), gan priekšlikumi, kas ierobežotu geju un lesbiešu tiesības (izolēt homoseksuālus cilvēkus, kriminalizēt homoseksualitāti, ieviest profesiju aizliegumus). Tika izvirzīts arī ierosinājums „piedāvāt ārstēties no homoseksualitātes”.

Atbildes uz jautājumu " Ir izskanējuši dažādi ierosinājumi, kas skar geju un lesbiešu stāvokli Latvijā. Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs tos atbalstāt!"

Nesodīt, neizolēt, bet ārstēt?

14% respondentu atbalsta geju un lesbiešu **izolēšanu** no sabiedrības, un 20% procenti atbalsta **kriminālatbildības** ieviešanu par homoseksualitāti. Apmēram divas trešdaļas respondentu (68% un 62%) noraida šādas idejas.

Puse respondentu (51%) piekrīt, ka gejiem un lesbietēm būtu jāpiedāvā **ārstēties** no homoseksualitātes, kamēr to neatbalsta 29%.

Tikai neliela daļa atbalsta represīvus pasākumus pret gejiem un lesbietēm. Taču, ņemot vērā, kā šādas attieksmes liecina par visai agresīvu nostāju pret homoseksuāliem cilvēkiem, šī grupa ir pietiekami liela, lai ievērojami ietekmētu psiholoģisko gaisotni sabiedrībā.

Vai atzīt homoseksuālu ģimeni?

Aptaujas gaitā respondentiem tika uzdoti divi jautājumi, lai novērtētu to attieksmi pret viendzimuma pāru formālu atzīšanu. Tikai 14% respondentu atbalsta **viendzimuma laulību** atļaušanu, pret to iestājas 68% respondentu.

Taču citā jautājumā, izvēloties starp pozitīvu, neitrālu un negatīvu attieksmi pret **reģistrētu partnerattiecību statusa ieviešanu** viendzimuma pāriem, vairākums respondentu norādīja šo ideju, taču ar mazāku pārsvaru (54% attieksme pret šādu lēmumu būtu negatīva). Kamēr pozitīvi reģistrētu partnerattiecību statusa ieviešanu uztvertu tikai 6%, trešdaļai (33%) respondentu attieksme būtu neitrāla.

Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem ir vienīgā grupa, kurā respondentu skaits, kas ir pozitīvi (11%) un neitrāli (37%) noskaņoti pret reģistrētu partnerattiecībām atļaušanu viendzimuma pāriem, kopā ir tikpat liels kā negatīvi noskaņoto (47%) skaits.

Visskaidrākais ir respondentu viedoklis par to, vai gejiem un lesbietēm jāatļauj **adoptēt bērnus**. Par to iestājas 8%, kamēr 76% to noraida.

Absolūts vairākums Latvijas iedzīvotāju noraida geju vai lesbiešu ģimenes formālu atzīšanu. Tai pat laikā lielai iedzīvotāju daļai viendzimuma partnerattiecību iespēju uztver neitrāli. Iespējams, ka šie iedzīvotāji nesaskata jēgu šāda statusa ieviešanā, bet viņiem arī nav nekas iebilstams pret to. It īpaši pozitīva attieksme šajā jautājumā ir jaunāka gadagājuma cilvēkiem.

Vienādas tiesības darba tirgū – atbalsts ar nelielu pārsvaru

Daudz grūtāk ir spriest par respondentu attieksmi pret geju un lesbiešu vienlīdzību darba tirgū. 45% respondentu atbalsta **aizliegumu gejiem un lesbietēm strādāt noteiktās profesijās** (skolās un armijā). Nedaudz mazāks respondentu skaits (40%) iestājas pret šādiem ierobežojumiem.

Atbildot uz jautājumu, vai jānodrošina gejiem un lesbietēm vienlīdzīgas iespējas darba tirgū, vairākums respondentu (53%) atbild pozitīvi, pret to ir ceturtdaļa respondentu (26%).

Latvijas iedzīvotāju viedoklis par to, vai gejiem un lesbietēm ir jānodrošina vienlīdzīgas iespējas darba tirgū, dalās. Tomēr stiprāks atbalsts ir diskriminācijas aizliegšanai. Tai pašā laikā diezgan liela iedzīvotāju daļa atbalsta profesijas aizliegumus gejiem un lesbietēm. Reālajā dzīvē šādu uzskatu izplatība nozīmē lielu iespēju, ka homoseksuāli cilvēki var sastapties ar diskrimināciju darba tirgū.

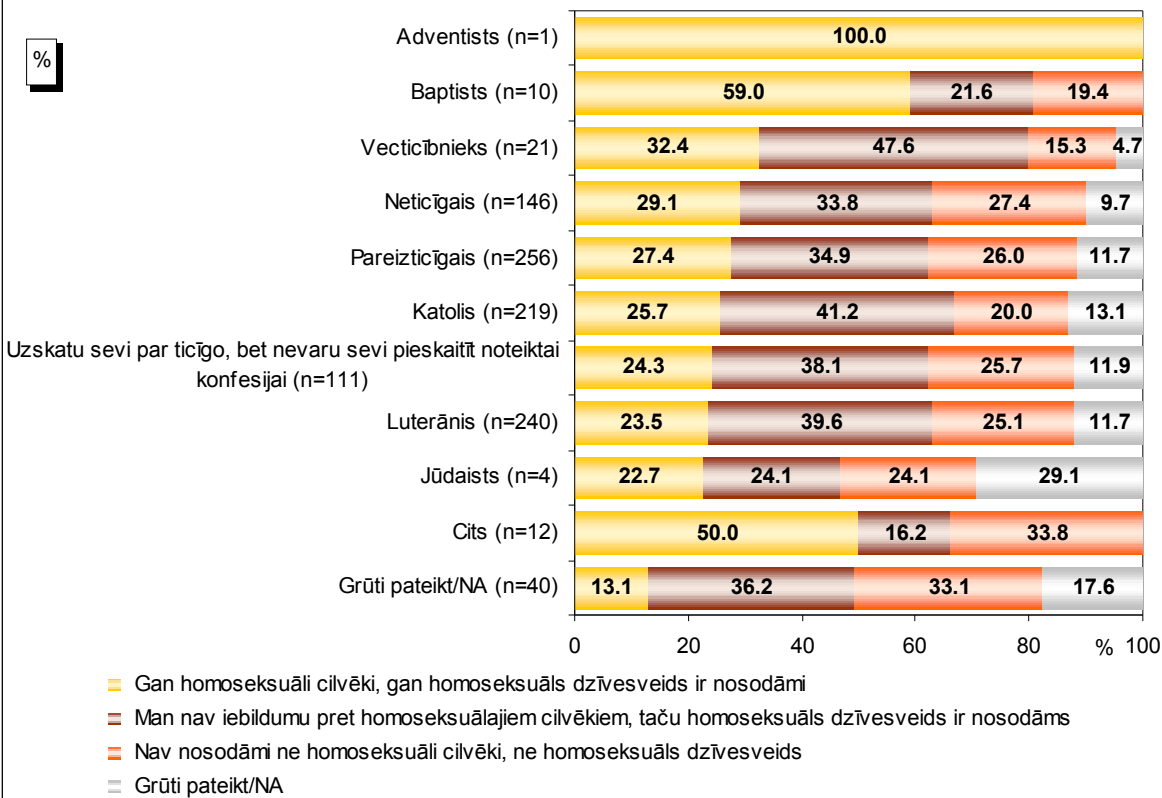
AR KĀDĀM SOCIĀLĀM VĒRTĪBĀM UN SOCIĀLIEM FAKTORIEM IR SAISTĪTAS ATTIEKSMES PRET SEKSUĀLAJĀM MINORITĀTĒM?

Vai ticīgie cilvēki ir neiecietīgāki pret seksuālajām minoritātēm?

Viens no visbiežāk izceltiem jautājumiem sakarā ar homoseksualitāti ir reliģijas viedoklis par to. Tiek izvirzīts arguments, ka homoseksuālā orientācija ir pretrunā ar reliģiju. Tāpēc šķita loģiski gaidīt, ka ticīgo cilvēku attieksme pret homoseksuālu dzīvesveidu un homoseksuāliem cilvēkiem būs daudz negatīvāka, nekā citu cilvēku attieksme. Aptaujas dati liecina, ka šāda likumsakarība kaut arī pastāv, ir samērā nebūtiska.

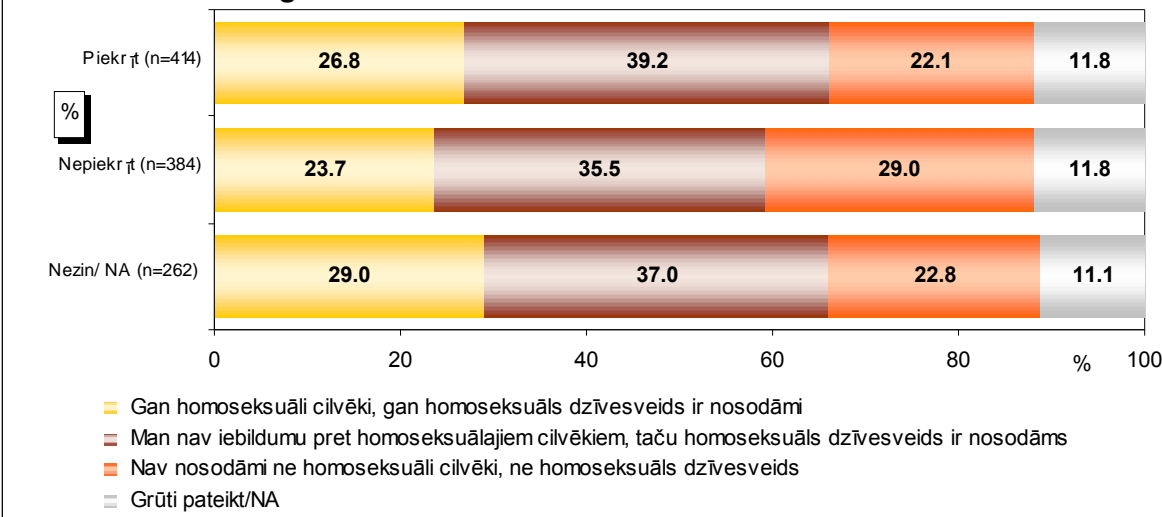
27% pareizticīgo, 29% neticīgo, 26% katoļu, 24% ticīgo respondentu bez konfesionālas piederības un 24% luterāņu uzskata, ka gan homoseksuāli cilvēki, gan homoseksuāls dzīvesveids ir nosodāmi. Nenosoda ne homoseksuālos cilvēkus, ne homoseksuālo dzīvesveidu 27% neticīgo, 26% pareizticīgo, 26% ticīgo respondentu bez konfesionālas piederības, 25% luterāņu un 20% katoļu.

Atbildes uz jautājumu "Kurš no šiem izteikumiem, kas raksturo attieksmi pret gejiem un lesbietēm, visvairāk atbilst Jūsu pozīcijai?": atbilžu salīdzinājums atkarībā no ticības, pie kuras sevi pieskaita

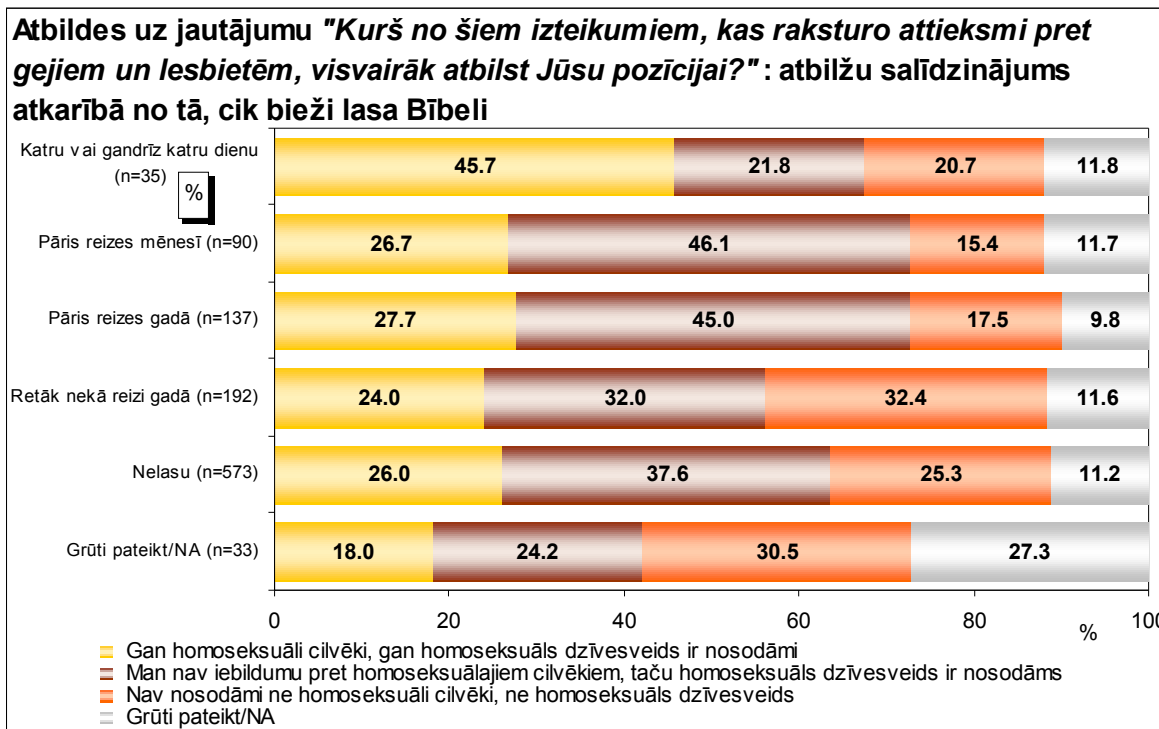

Lai uzzinātu, cik burtiski respondenti interpretē reliģijas mācību, viņiem jautāts, vai „spriežot par to, kas ir labi un kas ir slikti, cilvēks vienmēr var rast viennozīmīgu atbildi Bībelē”. Kā var redzēt no nākamā grafika, respondentiem, kas atrod viennozīmīgu atbildi Bībeles tekstos, iecietība pret homoseksualitāti neatšķiras no pārējiem, vai arī šī atšķirība ir minimāla.

Atbildes uz jautājumu "Kurš no šiem izteikumiem, kas raksturo attieksmi pret gejiem un lesbietēm, visvairāk atbilst Jūsu pozīcijai?": atbilžu salīdzinājums atkarībā no tā, vai piekrīt, ka, spriežot par to, kas ir labi un slikti, cilvēks vienmēr var rast viennozīmīgu atbildi Bībeles tekstos

Tikpat netieši ar attieksmi pret seksuālajām minoritātēm ir saistīta respondentu attieksme pret svētajiem rakstiem (minēta Bībeles lasīšana). Izņēmums ir respondenti, kas lasa Bībeli katru dienu: 46% šajā grupā nosoda gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālu dzīvesveidu. Tai pašā laikā arī šajā grupā to cilvēku daļa, kas nenosoda ne homoseksuālos cilvēkus, ne homoseksuālo dzīvesveidu, ir līdzīga pārējām grupām. Jāņem vērā, ka šādu respondentu mazais skaits aptaujā neļauj izdarīt statistiski uzticamus secinājumus. (Sk. nākamo grafiku).

Kā jau minēts iepriekš, tikai neliela daļa respondentu savu viedokli par homoseksuāliem cilvēkiem veido, izmantojot baznīcas viedokli (14%) vai personiskus reliģiskus uzskatus (17%).

Iecietībai pret homoseksualitāti ir ļoti netiešs sakars ar piederību kādai no Latvijā izplatītākajām reliģiskajām konfesijām. Tikpat netieši tā ir saistīta ar svēto rakstu studijām (Bībeles lasīšana) un reliģiskās mācības interpretācijas burtiskumu.

Kādas vēl vērtības ietekmē attieksmi pret homoseksualitāti?

Gatavojot šo pētījumu, tika izvirzīta hipotēze, ka attieksme pret homoseksualitāti ir saistīta ar attieksmi ar dažādām sociālām un politiskām vērtībām. Ierobežotais ieskats šajā tēmā, ko piedāvā aptaujas dati, šo hipotēzi daļēji atbalsta.

Tika izvirzītas četras dimensijas, kas varētu būt saistītas ar attieksmi pret seksuālajām minoritātēm.

1. Sabiedrības morālā stāvokļa novērtējums
2. Attieksme pret sievietes lomu ģimenē
3. Attieksme pret demokrātisku valsts iekārtu.
4. Reliģiskie uzskati (šī tēma jau tika iztirzāta iepriekš)

Salīdzinājums starp respondentu grupām, kas (1. grupa) nosoda gan homoseksuālus cilvēkus, gan homoseksuālo dzīvesveidu, (2. grupa) nosoda homoseksuālo dzīvesveidu, bet ne

cilvēkus, un (3. grupa) nenosoda ne homoseksuālus cilvēkus, ne homoseksuālo dzīvesveidu, parāda šādas sakarības:

Starp attieksmi pret gejiem un lesbietēm un **morāla pagrimuma sajūtu**. Šādu sajūtu pauž 58% respondentu kopumā, kamēr 1. grupā – 71%, 2. grupā – 60% un 3. grupā – 45%. Jāpiemin, ka 63% respondentu piekrīt, ka „**pieaugošais geju un lesbiešu skaits norāda uz sabiedrības morālo pagrimumu**”; tā uzskata 89% respondentu 1. grupā, 72% respondentu 2. grupā un 29% respondentu 3. grupā.

Starp attieksmi pret gejiem un lesbietēm un atbalstu uzskatam, ka **ir taisnīgi, ja sieviete lielākā mērā nekā vīrietis ziedo savu profesionālo karjeru bērnu dēļ**. Tam piekrīt 51% respondentu kopumā, 1. grupā – 56%, 2. grupā – 52% un 3. grupā – 47%.

Starp attieksmi pret gejiem un lesbietēm un atbalstu ierosinājumam **atcelt parlamentu un vēlēšanas, lai to vietā Latvijā būtu spēcīgs līderis, kas ātri pieņemtu lēmumus**. Kopumā šādu ideju atbalsta 37% respondentu, 1. grupā – 43%, 2. grupā – 39% un 3. grupā – 32%.

Kaut arī šīs sakarības ir statistiski nozīmīgas, to ietekme ir ierobežota. Turklāt lielākā daļa no šīs sakarības varētu būt izskaidrojama ar vecumu faktoru.

SECINĀJUMS: NO NEIECIETĪBAS UN NEIZPRATNES - UZ DIALOGU?

Neskatoties uz izplatītajiem aizspriedumiem pret gejiem un lesbietēm, un, it īpaši, viņu dzīvesveidu, vairākums Latvijas iedzīvotāju mazākā vai lielākā mērā ir iecietīgi pret pašiem homoseksuāli orientētiem cilvēkiem. Bez aizspriedumiem un klajas neiecietības, seksuālo minoritāšu dialogu ar pārējo sabiedrību apgrūtina politiskā kultūra valstī, kura ir tikai daļēji orientēta uz demokrātisku dialogu un nespēj transformēt sabiedrības „dabiskās” sociālās iecietības resursus politiskajā līmenī. Jāatgādina, ka pie līdzīga secinājuma nonāca arī dialogi.lv pētījums par etniskajām attiecībām Latvijā.

Ir pamatotas bažas, ka, izgaismojot neiecietīgu un aizspriedumainu attieksmju izplatību un ietekmi, sabiedriskās domas pētījums tikai iedrošinās tos politiskos spēkus un kustības, kas izmanto šādas attieksmes populistiskos nolūkos. Taču jāatceras, ka populisms vienādi veiksmīgi piesauc gan reālu, gan iedomātu „tautas balsi”. Konkrētais pētījums uzskatāmi parāda, ka nav nekādas vienotas „tautas balss”. Tas konstatē, ka sabiedrībā ir dažādas grupas, kuru uzskati par homoseksuāliem cilvēkiem atšķiras. Tas parāda arī to, ka dialogi par daudziem un dažādiem jautājumiem mūsu sabiedrībā ir iespējams.

Tai pašā laikā, tie, kas gribētu mazināt neiecietības un aizspriedumu varu pār sabiedrību, panāks maz, ja netiks atzīts un izprasts šīs varas avots un spēks. Šis pētījums tapa pārliecībā, ka ieskats sabiedriskās domas spogulī var mudināt sabiedrību apjēgt gan savas kaites, gan savu spēju tās izskaust. Pētījuma rezultāti, cik lai tie nebūtu skarbi, iedveš pārliecību, ka Latvijas sabiedrība ir spējīga to darīt. Tie ir jāuztver nevis kā galīgais spriedums, bet kā aicinājums uz rīcību.